

Magyar nyelvű absztrakt

Dolgozatomban a délangol glottalizáció jelenségét járom körül. Glottalizáció alatt értem azt, amikor a zöngétlen (fortis) zárhangok (elsősorban a koronális zárhang) meghatározott környezetekben preglottalizálódnak, illetve képzési helyüket teljesen elvesztve debukkalizálódnak. Állításom az, hogy a koronális zárhangok debukkalizációja szóbeljei helyzetben, hangsúlytalan magánhangzó előtt, szemben a jelenség többi környezetével, nem magyarázható tisztán fonetikai eszközökkel, hanem a hangrendszerekben is megfigyelhető analógiás kiegyenlítődsége miatt.

A glottalizáció elterjedésének és fonetikai magyarázatainak vizsgálata arra mutat, hogy a debukkalizáció legtöbb esetben a preglottalizáció következménye. Okunk van azt is feltételezni, hogy a zárhangok debukkalizációja szó belsejében, mássalhangzók előtt jelent meg először, és később bukkant fel szó végén mássalhangzók és magánhangzók előtt is, hogy legutoljára terjedjen át szóbeljei, hangsúlytalan magánhangzó előtti helyzetbe. Ezek közül a környezetek közül mindegyikben találunk preglottalizációt, a legutolsót leszámítva, amely nem csak ezt a környezetet helyezi az általános tipológián kívülre, hanem az itt fellépő debukkalizáció fonetikai magyarázatát is megnehezíti. Alternatív magyarázatot adhatunk erre a jelenségre, ha feltesszük, hogy a debukkalizáció analógiásan terjed át a szóbeljei környezetre. E folyamat első lépéseként a szóvégi zárhangok magánhangzók előtt is debukkalizálódnak, mert bár ilyen helyzetben magánhangzók előtt is állnak (ha a következő szó magánhangzóval kezdődik), ám jóval gyakrabban állnak mássalhangzók előtt (ha a következő szó mássalhangzóval kezdődik), amely a szóalakok uniformitásra való törekvésével párosulva az összes szóvégi koronális debukkalizációját eredményezi, ez pedig a glottális zárhangok magánhangzók előtti, tehát fonetikailag motiválatlan környezetben történő megjelenéséhez vezet. Ezek a glottális zárhangok szolgálnak analógiás bázisként a szóbeljei, fonetikailag bizonytalan helyzetben (hangsúlytalan magánhangzó előtt) álló koronális zárhangok debukkalizációjához.

Ebben a dolgozatban megkísérlek felvázolni egy egyszerű modellt, amely anyanyelvi korpuszadatokra támaszkodik az analógiás folyamatokban részt vevő kategóriák arányának megállapításában, és demonstrálja, hogyan képes egy nyelvi változás átterjedni fonetikailag motivált környezetekből fonetikailag nem motiváltakba, ha azt a gyakorisági arányok lehetővé teszik.